Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (deviata komora)

z 5. júna 2025*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 93/13/EHS – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Články 3, 5, 7 a bod 1 písm. e) prílohy – Zmluva o dodávke elektriny uzatvorená na dobu určitú – Zmluvná podmienka ukladajúca zmluvnú pokutu v prípade nezaplatenia – Primeranosť výšky pokuty – Jasnosť a zrozumiteľnosť zmluvných podmienok – Smernica (EÚ) 2019/944 – Neuplatniteľnosť“

Vo veci C-749/23,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Okresního soudu v Teplicích (Okresný súd Teplice, Česká republika) zo 14. septembra 2023 a doručený Súdnemu dvoru 20. novembra 2023, ktorý súvisí s konaním:

innogy Energie s. r. o.

proti

QS,

SÚDNY DVOR (deviata komora),

v zložení: predseda deviatej komory N. Jääskinen (spravodajca), sudcovia A. Arabadžiev a R. Frendo,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– innogy Energie, s. r. o. v zastúpení: P. Dub, advokát,

– fínska vláda, v zastúpení: H. Leppo, splnomocnená zástupkyňa,

– Európska komisia, v zastúpení: P. Kienapfel a P. Ondrůšek, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: čeština.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka jednak výkladu článkov 3, 5 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), ako aj bodu 1 písm. e) prílohy k tejto smernici a jednak výkladu článku 12 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (Ú. v. EÚ L 158, 2019, s. 125).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou innogy Energie s. r. o., ako spoločnosťou dodávajúcou elektrickú energiu, a QS ako spotrebiteľom vo veci nároku tejto spoločnosti na zaplatenie pokuty na základe zmluvnej podmienky vyplývajúcej zo zmluvy uzavretej s týmto spotrebiteľom.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 93/13

3 Článok 3 smernice 93/13 stanovuje:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.

Skutočnosť, že určité aspekty podmienky alebo jedna konkrétna podmienka boli individuálne dohodnuté, nevylučuje uplatňovanie tohto článku na zvyšok zmluvy, ak celkové hodnotenie zmluvy naznačuje, že aj napriek tomu ide o predbežne formulovanú štandardnú zmluvu.

Keď predajca alebo dodávateľ vznesie námietku, že štandardná podmienka bola individuálne dohodnutá, musí o tom podať dôkaz.

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

4 Článok 4 tejto smernice stanovuje:

„Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“

5 Podľa článku 5 uvedenej smernice:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa.…“

6 Článok 7 tejto smernice v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

7 Príloha k smernici 93/13 má názov „Podmienky uvedené v článku 3 ods. 3“. Bod 1 písm. e) tejto prílohy znie:

„Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

…

e) požadovať od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako náhradu“.

…“

Smernica 2019/944

8 Článok 12 smernice 2019/944, nazvaný „Právo na zmenu dodávateľa a pravidlá pre poplatky s ňou spojené“, stanovuje:

„1. Zmena dodávateľa alebo účastníka trhu, ktorý je zapojený do agregácie, sa musí uskutočniť v čo najkratšom čase. Členské štáty zabezpečia, aby odberateľ, ktorý si želá zmeniť dodávateľa alebo účastníka trhu zapojeného do agregácie, mohol pri dodržaní zmluvných podmienok takúto zmenu uskutočniť do maximálne troch týždňov od dátumu žiadosti. Najneskôr do 1. januára 2026 sa zabezpečí, aby technický proces zmeny dodávateľa netrval dlhšie ako 24 hodín a aby sa mohol uskutočniť každý pracovný deň.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa aspoň odberateľom elektriny v domácnosti, a malým podnikom v súvislosti so zmenou neúčtovali poplatky.

3. Odchylne od odseku 2 môžu členské štáty povoliť dodávateľom alebo účastníkom trhu zapojeným do agregácie, aby účtovali poplatky za vypovedanie zmluvy odberateľom, ktorí dobrovoľne vypovedia zmluvy o dodávke s pevnou cenou elektriny, ktoré boli uzavreté na dobu určitú, pred uplynutím ich platnosti, ak sú tieto poplatky súčasťou zmluvy, ktorú odberateľ

dobrovoľne uzavrel, a odberateľ bol o týchto poplatkoch pred uzavretím zmluvy jasne oboznámený. Takéto poplatky musia byť primerané a nesmú presiahnuť priamu hospodársku stratu vzniknutú dodávateľovi alebo účastníkovi trhu zapojeného do agregácie v súvislosti s odberateľom, ktorý zmluvu vypovedal, vrátane nákladov vyplývajúcich z prípadných spojených investícií alebo zo služieb už poskytnutých odberateľovi v rámci zmluvy. Dôkazné bremeno priamej hospodárskej straty má vždy dodávateľ alebo účastník trhu zapojený do agregácie a prípustnosť poplatkov za vypovedanie zmluvy monitoruje regulačný orgán alebo ktorýkoľvek iný príslušný vnútroštátny orgán.“

9 Článok 71 smernice 2019/944, nazvaný „Transpozícia“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu… s článkami 11 až 24… do 31. decembra 2020…“

České právo

Zákon č. 89/2012, Občiansky zákonník

10 Ustanovenie § 1811 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (zákon č. 89/2012, Občiansky zákonník), v odseku 1 stanovuje:

„Akékoľvek oznámenia spotrebiteľovi musí obchodník uskutočniť jasným a zrozumiteľným spôsobom v jazyku, v ktorom bola zmluva uzavretá.“

11 Ustanovenie § 2048 ods. 1 tohto zákonníka stanovuje:

„Ak si zmluvné strany dohodnú pre prípad nesplnenia zmluvnej povinnosti zmluvnú pokutu v určitej výške alebo spôsob určenia výšky zmluvnej pokuty, môže veriteľ požadovať zmluvnú pokutu bez ohľadu na to, či mu porušením povinnosti [zabezpečenej zmluvnou pokutou] vznikla škoda. Zmluvná pokuta môže byť dohodnutá aj pre iný ako peňažný záväzok.“

Zákon č. 458/2000, Energetický zákon

12 Ustanovenie § 28 zákona č. 458/2000 Sb., Energetický zákon (zákon č. 458/2000, energetický zákon), v znení uplatniteľnom v odseku 1 písm. e) a odseku 2 písm. l) stanovuje:

„1. Zákazník má právo:

…

e) vybrať si a bezplatne zmeniť dodávateľa elektriny;

…

2. Zákazník je povinný

…

l) pri uplatnení práva na výber dodávateľa podľa odseku 1 písm. e) dodržať dohodnutú dĺžku výpovednej lehoty, ak je zmluva uzatvorená na dobu neurčitú.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

13 Dňa 24. januára 2020 QS a spoločnosť innogy Energie uzavreli zmluvu o dodávke elektriny na dobu určitú pre potreby domácností, ktorá stanovovala určitú cenu elektriny zaručenú počas celej doby platnosti zmluvy, ktorá bola nižšia ako bola cena uplatňovaná pri zmluvách o dodávke elektriny uzatváraných na dobu neurčitú.

14 Táto adhézna zmluva, ktorá mála podobu elektronického vopred pripraveného formuláru s dvoma stranami, stanovovala platbu mesačných záloh vo výške 1 200 českých korún (CZK) (približne 48 eur) za predpokladanú spotrebu 1,8 MWh/rok. Na prvej strane zmluvy v časti nazvanej „Uzatvorenie a doba trvania zmluvy“ bolo uvedené, že táto zmluva sa uzatvára na dobu určitú v trvaní 30 mesiacov, označenú ako „základná doba“ a že počas tejto doby ju nemožno predčasne ukončiť.

15 Okrem toho táto zmluva v časti nazvanej „Ostatné zmluvné podmienky“, nachádzajúcej sa na prvej strane, stanovovala, že zákazník je povinný bez zbytočného odkladu poskytnúť spoločnosti innogy Energie svoju súčinnosť potrebnú na vykonanie zmluvy a najmä nepodniknúť žiadne právne ani iné kroky brániace vykonaniu takého záväzku, okrem tých, na ktoré je oprávnený zo zákona. Pre prípad porušenia tejto povinnosti uvedená zmluva obsahovala doložku, podľa ktorej je zákazník povinný zaplatiť spoločnosti innogy Energie pokutu vo výške 3 000 CZK (približne 120 eur). Navyše, najmä v prípade opakovaného porušenia povinnosti zaplatiť cenu za dodávku elektriny, možno od zákazníka vymáhať zmluvnú pokutu zahŕňajúcu prípadnú náhradu škody, ktorá vznikla spoločnosti innogy Energie z dôvodu neodobratia dohodnutého množstva elektriny. Táto pokuta zodpovedala sume 400 CZK (približne 16 eur) za každý kalendárny mesiac nasledujúci po dni vypovedania zmluvy alebo pozastavenia dodávok elektriny až do uplynutia doby jej platnosti.

16 Zmluva uzavretá medzi QS a spoločnosťou innogy Energie bola elektronicky vyplnená zamestnancami tejto spoločnosti. QS mal možnosť nahliadnuť do zmluvy len na monitore počítača pred jej podpísaním prostredníctvom tabletu. Podpísaná konečná zmluva bola emailom zaslaná zákazníkovi, ktorý mohol požiadať o jej papierovú verziu v ktorejkoľvek fáze vyjednávania.

17 Listom z 21. júla 2020 innogy Energie vyzvala QS, aby uhradil zálohové platby za mesiace jún a júl 2020 vo výške 1 200 CZK (približne 48 eur). Keďže QS si nesplnil povinnosť riadne zaplatiť cenu za elektrinu táto spoločnosť ukončila 11. septembra 2020 dodávku elektriny QS v súlade s platným vnútroštátnym právom a následne listom z 13. septembra 2020 QS vyzvala, aby najneskôr do 23. septembra 2020 zaplatil zmluvnú pokutu vo výške 8 800 CZK (približne 360 eur), a to 400 CZK (približne 16 eur) za každý z 22 mesiacov zostávajúcich do pôvodne dohodnutého termínu skončenia zmluvy. QS vykonal čiastočnú platbu vo výške 2 190,34 CZK (približne 90 eur). Listom z 23. septembra 2020 innogy Energie vypovedala zmluvu uzavretú s QS z dôvodu, že napriek opakovaným výzvam nezaplatil sumy dlhované na základe tejto zmluvy. Táto spoločnosť okrem toho vypracovala záverečné vyúčtovanie konštatujúce preplatok za obdobie od 4. februára 2020 do 11. septembra 2020 vo výške 316,36 CZK (približne 12 eur).

18 V tomto kontexte podala innogy Energie žalobu na Okresní soud v Teplicích (Okresný súd Teplice, Česká republika), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorou sa domáhala, aby bola QS na základe zmluvnej podmienky stanovujúcej túto pokutu uložená povinnosť zaplatiť sumu 6 609,66 CZK (približne 270 eur), teda zostávajúcu dlžnú sumu z titulu uvedenej pokuty.

19 Vnútroštátny súd v prvom rade pripomína, že v súvislosti s vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa nekalých podmienok, ktorá bola účinná pred 1. januárom 2014, Ústavní soud (Ústavný súd, Česká republika) konštatoval, že na to, aby sa zmluvná podmienka stanovujúca zmluvnú pokutu nepovažovala za nekalú, musí byť súčasťou samotného znenia spotrebiteľskej zmluvy, musí byť dostatočne zrozumiteľná, jasná a logicky formulovaná na to, aby ju priemerný spotrebiteľ mohol pochopiť, musí tiež dodržiavať dostatočnú veľkosť písma a nesmie byť vložená do takej časti zmluvy, ktorá by mohla vyvolať dojem tohto spotrebiteľa, že ide o vedľajšiu podmienku.

20 Ďalej vnútroštátny súd uvádza, že innogy Energie použila taký spôsob zahrnutia sankčných ustanovení do zmluvy, ktorý v ňom vyvolal pochybnosti o splnení požiadaviek transparentnosti stanovených v článku 5 smernice 93/13. Odkazuje konkrétne na umiestnenie zmluvnej podmienky, o ktorú ide vo veci samej, na prvú stranu zmluvy do oddielu s názvom „Ostatné zmluvné podmienky“, t. j. do časti zmluvy, ktorá neobsahovala žiadne individuálne dohodnuté zmluvné podmienky na rozdiel od podmienok uvedených na druhej strane tejto zmluvy. Vnútroštátny súd má pochybnosti o súlade tejto zmluvnej podmienky s pravidlami práva Únie v oblasti ochrany spotrebiteľa, keďže sa táto podmienka nachádza na tej strane adhéznej zmluvy, ktorá si nevyžaduje vyplnenie, v dôsledku čoho je pre zákazníka menej viditeľná.

21 Tento súd poznamenáva, že pre prípad ukončenia zmluvy z dôvodu, že zákazník nesplnil svoje peňažné záväzky, innogy Energie uplatňuje zmluvnú pokutu vo výške 400 CZK (približne 16 eur) mesačne za všetky mesiace, počas ktorých sa neuskutočnil odber vyžadovaný zmluvou na dobu určitú, bez toho, aby táto spoločnosť musela preukázať výšku skutočne vzniknutej priamej hospodárskej straty. Naopak, ak spotrebiteľ ukončí zmluvu z dôvodu zmeny dodávateľa počas doby trvania svojho záväzku, dodávateľ by mal nárok na odškodnenie prostredníctvom zmluvnej pokuty vo výške vzniknutej hospodárskej straty, ktorú musí dodávateľ preukázať.

22 Napokon vnútroštátny súd zdôrazňuje, že vo veci samej nejde o nedoplatok na cene, ktorá má byť zaplatená za dodávku elektriny, ale naopak, existuje preplatok v prospech spoločnosti innogy Energie, hoci QS nezaplatil minimálne dve mesačné zálohové platby vo výške 1 200 CZK (približne 48 eur).

23 Za týchto okolností Okresní soud v Teplicích (Okresný súd Teplice) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni zmysel a účel [smernice 93/13] tomu, aby sa jej článok 3 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy [k uvedenej smernici], v spojení s článkom 5 týkajúcom sa písomných podmienok vypracovaných jasným a zrozumiteľným spôsobom a so zásadou efektivity uvedenou v článku 7, vykladal v tom zmysle, že zmluvná pokuta, ktorá je obsiahnutá v adhéznej zmluve v časti ‚Ostatné zmluvné podmienky‘ nachádzajúcej sa na strane 1/2 (prvá strana zmluvy), hoci (v rozpore s bežnou praxou v oblasti spotrebiteľských zmlúv) na tejto ‚prvej‘ strane nie sú uvedené nijaké identifikačné údaje zmluvných strán, nič sa na ňu nedopisuje a zmluvná pokuta je začlenená do oddielu ‚Ostatné zmluvné podmienky‘, ktorý sa javí ako nedôležité zmluvné dojednanie, a považuje sa za riadnu súčasť písomnej zmluvy uzatvorenej medzi

spotrebiteľom a dodávateľom [elektriny], keďže na spotrebiteľa možno klásť nárok, aby sa s touto stranou zmluvy riadne oboznámil, pokiaľ druhá strana zmluvy (2/2), na ktorú sa skutočne vyplňujú údaje a umiestňuje podpis, obsahuje dostatočný údaj o tom, že ide o druhú stranu zmluvy, a to práve preto, že je označená ako 2/2?

2. Bráni zmysel a účel [smernice 93/13] tomu, aby sa jej článok 3 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici a/alebo v spojení s článkom 12 ods. 3 [smernice 2019/944] vykladal v tom zmysle, že v prípade ukončenia zmluvy o dodávke elektriny s pevnou cenou na dobu určitú zo strany dodávateľa [elektriny] z dôvodu porušenia povinnosti spotrebiteľom nie je rozhodujúca výška skutočnej priamej hospodárskej straty, ktorú dodávateľ utrpel v dôsledku predčasného ukončenia zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti druhej otázky

24 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici „a/alebo“ s článkom 12 ods. 3 smernice 2019/944 vykladať v tom zmysle, že v prípade predčasného ukončenia zmluvy o dodávke elektriny s pevnou cenou a na dobu určitú dodávateľom z dôvodu, že si spotrebiteľ nesplnil svoje zmluvné povinnosti, a v prípade uplatnenia zmluvnej pokuty pokrývajúcej priamu hospodársku stratu, ktorá vznikla tomuto dodávateľovi v súvislosti s týmto ukončením, je tento dodávateľ povinný preukázať existenciu tejto straty.

25 Spoločnosť innogy Energie vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o prípustnosť druhej prejudiciálnej otázky v rozsahu, v akom odkazuje na článok 12 ods. 3 smernice 2019/944, keďže toto ustanovenie v čase uzavretia a ukončenia zmluvy, o ktorú ide vo veci samej, ešte nebolo v celom rozsahu prebraté do českého práva, a preto je v prejednávanej veci úplne irelevantné.

26 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že nová právna norma sa v zásade uplatňuje po nadobudnutí účinnosti aktu, ktorým sa táto norma zavádza, a že hoci sa neuplatňuje na právne situácie, ktoré vznikli a definitívne prebehli počas účinnosti predchádzajúceho zákona, uplatní sa na ich budúce účinky, ako aj na nové právne situácie. Bez toho, aby tým bola dotknutá zásada zákazu retroaktivity právnych aktov, je to inak len vtedy, keď novú normu sprevádzajú osobitné ustanovenia, ktoré konkrétne určujú podmienky jej časovej platnosti [rozsudok z 13. júla 2023, Banco Santander (Odkaz na oficiálny index), C-265/22, EU:C:2023:578, bod 37 a citovaná judikatúra].

27 Pokiaľ ide konkrétne o smernice, do pôsobnosti určitej smernice *ratione temporis* patria spravidla len právne situácie dokonané po uplynutí lehoty na jej prebratie [rozsudok z 13. júla 2023, Banco Santander (Odkaz na oficiálny index), C-265/22, EU:C:2023:578, bod 38 a citovaná judikatúra].

28 V súlade s článkom 71 smernice 2019/944 mali členské štáty prijať a uverejniť najneskôr do 31. decembra 2020 zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu okrem iného s článkom 12 tejto smernice. Zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že česká právna úprava preberajúca uvedenú smernicu, a to zmenená verzia Energetického zákona č. 458/2000, nadobudla účinnosť 1. januára 2022. Z tohto spisu pritom rovnako vyplýva, že zmluva o dodávke elektriny, o ktorú ide vo veci samej, bola uzavretá

24. januára 2020 a innogy Energie ju ukončila 23. septembra 2020, a to desať dní po výzve na zaplatenie zmluvnej pokuty, teda pred uplynutím lehoty na prebratie článku 12 smernice 2019/944.

29 Z toho vyplýva, že smernica 2019/944 nebola uplatniteľná ani v čase uzavretia ani v čase ukončenia predmetnej zmluvy.

30 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy výklad článku 12 ods. 3 smernice 2019/944 nesúvisí s rozhodnutím v spore vo veci samej, takže druhá prejudiciálna otázka je neprípustná v rozsahu, v akom sa týka výkladu tohto ustanovenia.

O veci samej

31 Svojimi dvoma prejudiciálnymi otázkami, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú článok 3 ods. 1 a článok 5 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici a článok 7 tejto smernice vykladať v tom zmysle, že po prvé podmienka zmluvy o dodávke elektriny s pevnou cenou uzavretej na dobu neurčitú, umožňujúca dodávateľovi, ktorý zmluvu ukončil pred uplynutím jej platnosti, aby v prípade nezaplatenia zo strany spotrebiteľa automaticky uložil tomuto spotrebiteľovi paušálnu pokutu bez ohľadu na to, či tento dodávateľ skutočne utrpel priamu hospodársku stratu, môže predstavovať nekalú zmluvnú podmienku. a po druhé, ak táto zmluvná podmienka vzhľadom na svoju štruktúru a umiestnenie v tejto zmluve a na okolnosti jej uzavretia elektronickými prostriedkami spĺňa požiadavky transparentnosti uvedené v článku 5 smernice 93/13.

32 V prvom rade je potrebné pripomenúť, že podľa článku 3 ods. 1 smernice 93/13 zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

33 Ako uvádza článok 3 ods. 3 smernice 93/13, príloha k tejto smernici obsahuje iba orientačný a nevyčerpávajúci zoznam zmluvných podmienok, ktoré možno považovať za nekalé. Medzi podmienkami, ktoré sú vymenované v tejto prílohe, sa nachádzajú, ako vyplýva z bodu 1 písm. e) tejto prílohy, okrem iného podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je „požadovať od spotrebiteľa, ktorý nesplnil svoj záväzok, aby zaplatil neprimerane vysokú sumu ako náhradu“.

34 Hoci na základe obsahu uvedenej prílohy automaticky a bez ďalšieho nemožno určiť, že sporná zmluvná podmienka má nekalú povahu, príloha predstavuje podstatný prvok, na ktorom zodpovedný súd môže založiť svoje posúdenie nekalej povahy tejto zmluvnej podmienky (rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, bod 26 a citovaná judikatúra).

35 Z toho vyplýva, že vnútroštátnemu súdu prináleží posúdiť nekalú povahu zmluvnej podmienky v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13. V rámci tohto posúdenia uvedenému súdu prináleží, aby vzhľadom na všetky okolnosti danej veci posúdil v prvom rade možné nedodržanie požiadavky dobrej viery a v druhom rade existenciu prípadnej značnej nerovnováhy na úkor spotrebiteľa v zmysle tohto posledného uvedeného ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 49 a citovanú judikatúru).

36 Vnútroštátny súd teda bude musieť preskúmať, či predmetná zmluvná podmienka jednak spĺňa požiadavku dobrej viery a jednak či existuje značná nerovnováha v neprospech spotrebiteľa, a konkrétne, či paušálna náhrada stanovená v tejto zmluvnej podmienke je neprimerane vysoká v zmysle bodu 1 písm. e) prílohy k smernici 93/13.

37 Pokiaľ ide o otázku, za akých okolností dochádza k takejto nerovnováhe „napriek požiadavke dôvery“, treba konštatovať, že vzhľadom na šestnáste odôvodnenie smernice 93/13 vnútroštátny súd má na tento účel preveriť, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a spravodlivo, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takouto podmienkou po individuálnom dojednaní (rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 60 a citovaná judikatúra).

38 V rámci tohto preskúmania z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že treba najmä zohľadniť pravidlá uplatniteľné vo vnútroštátnom práve v prípade neexistencie dohody medzi zmluvnými stranami v tomto zmysle, pričom vnútroštátny súd môže byť povinný v rámci porovnávacej analýzy posúdiť, či a prípadne do akej miery je právne postavenie spotrebiteľa vyplývajúce zo zmluvy nevýhodnejšie než právne postavenie zakotvené v platnom vnútroštátnom práve (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 59 a citovanú judikatúru).

39 Vnútroštátny súd bude musieť tiež overiť, či je výška zmluvnej pokuty, o ktorú ide vo veci samej, vhodná na zabezpečenie dosiahnutia cieľov, ktoré sleduje, a či nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na ich dosiahnutie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, bod 74).

40 Je potrebné pripomenúť, že článok 4 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje, že nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

41 Súdny dvor rozhodol, že zmluvné podmienky, ktoré zrejme stanovujú automatické a neprimerané sankcie vo vzťahu k povahe prípadného nesplnenia povinnosti zo strany spotrebiteľa, by mali byť vyhlásené za nekalé na základe článku 3 ods. 3 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici (pozri v tomto zmysle uznesenie z 24. októbra 2019, Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, bod 59).

42 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania pritom vyplýva, že zmluvná pokuta vo výške 400 CZK (približne 16 eur) bola QS uložená z dôvodu nezaplatenia dvoch mesačných záloh vo výške 1 200 CZK (približne 48 eur), a to za každý mesiac po ukončení dodávky elektriny a počas celej zostávajúcej doby platnosti zmluvy, ktorá bola pôvodne stanovená na 30 mesiacov. Táto sankcia teda môže predstavovať automatickú a „neprimerane vysokú“ sankciu v zmysle bodu 1 písm. e) prílohy k smernici 93/13 a v zmysle judikatúry Súdneho dvora uvedenej v bode 41 tohto rozsudku, čo prináleží preskúmať vnútroštátnemu súdu.

43 Tento súd bude musieť pri tomto preskúmaní overiť, či je výška uvedenej pokuty vhodná na zabezpečenie dosiahnutia cieľov, ktoré sleduje, a či nejde nad rámec toho, čo je nevyhnutné na ich dosiahnutie v zmysle judikatúry citovanej v bode 39 tohto rozsudku. Konkrétne treba na jednej strane uviesť, že predmetná pokuta vyplýva zo zmluvnej podmienky vloženej do zmluvy o dodávke elektriny na dobu určitú pre potreby domácností, ktorá stanovuje cenu elektriny zaručenú počas celého obdobia platnosti zmluvy, ktorá je nižšia ako cena uplatňovaná v rámci

zmlúv na dodávku elektriny uzavretých na dobu neurčitú. Zdá sa, že cieľom tejto zmluvnej podmienky je teda nahradiť prípadné škody spôsobené dodávateľovi, ktoré vyplývajúce z neodobratia elektriny dohodnutej so zákazníkom, ktorú dodávateľ vopred kúpil pre zákazníka na nestálych veľkoobchodných trhoch v rámci zmlúv na dobu určitú pre celú dohodnutú dobu platnosti zmluvy. Na druhej strane by mal vnútroštátny súd zohľadniť skutočnosť, že v záverečnom vyúčtovaní vyhotovenom dodávateľom je vykázaný preplatok, a to aj napriek tomu, že QS nezaplatil dve mesačné zálohové platby.

44 V druhom rade, pokiaľ ide o požiadavku transparentnosti uvedenú v článku 5 smernice 93/13 a stanovujúcu, že písomné zmluvné podmienky musia byť „vždy“ formulované jasne a zrozumiteľne, je potrebné pripomenúť, že táto požiadavka predstavuje jednu zo skutočností, ktorú treba zohľadniť v rámci posúdenia nekalej povahy tejto podmienky. Naproti tomu z článku 4 ods. 2 tejto smernice vyplýva, že okolnosť, že podmienka nie je formulovaná jasne a zrozumiteľne, sama osebe nemôže mať za následok, že táto podmienka má nekalú povahu [pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. júla 2023, Banco Santander (Odkaz na oficiálny index), C-265/22, EU:C:2023:578, bod 66].

45 Uvedená požiadavka nemôže byť obmedzená len na zrozumiteľnosť týchto podmienok z formálneho a gramatického hľadiska. Keďže totiž systém ochrany zavedený touto smernicou vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, najmä pokiaľ ide o úroveň informovanosti, táto požiadavka jasného a zrozumiteľného vypracovania zmluvných podmienok, a teda transparentnosti, stanovená uvedenou smernicou, sa musí chápať široko [rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 30].

46 Požiadavka, podľa ktorej zmluvná podmienka musí byť formulovaná jasne a zrozumiteľne, sa má preto chápať tak, že stanovuje aj to, aby zmluva transparentným spôsobom vyjadrovala konkrétne fungovanie mechanizmu, na ktorý sa odvoláva dotknutá podmienka, ako aj prípadne vzťah medzi týmto mechanizmom a mechanizmom stanoveným ostatnými podmienkami, aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe presných a zrozumiteľných kritérií posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 45).

47 Vnútroštátny súd musí posúdiť túto otázku z hľadiska všetkých relevantných skutkových okolností, medzi ktorými sa nachádzajú reklama a informácie poskytnuté veriteľom v rámci dojednávania dotknutej zmluvy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 46).

48 Presnejšie, informácie o zmluvných podmienkach poskytnuté pred uzavretím zmluvy a dôsledkoch tohto uzavretia zmluvy majú pre spotrebiteľa zásadný význam, keďže práve na základe týchto informácií sa spotrebiteľ rozhoduje, či sa chce zmluvne zaviazať voči predajcovi alebo dodávateľovi v súlade s podmienkami, ktoré tento predajca alebo dodávateľ vopred vypracoval (rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc a i., C-186/16, EU:C:2017:703, bod 48, ako aj citovaná judikatúra).

49 Na účely určenia, či je zmluvná podmienka jasná a zrozumiteľná, treba tiež zohľadniť úroveň pozornosti, ktorú možno vzhľadom na takúto podmienku očakávať od priemerného spotrebiteľa, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný [rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 44].

50 Treba ešte uviesť, že umiestnenie a štruktúra zmluvnej podmienky, o akú ide vo veci samej, umožňujú určiť, či táto podmienka predstavuje dôležitú náležitosť zmluvy, keďže tieto prvky ponúkajú spotrebiteľovi možnosť posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré pre neho vyplývajú z tejto podmienky [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. marca 2023, Caixabank (Provízia za poskytnutie úveru), C-565/21, EU:C:2023:212, bod 46].

51 Práve vzhľadom na úvahy uvedené v bodoch 44 až 50 tohto rozsudku prináleží vnútroštátnemu súdu, aby posúdil, či zmluvná podmienka stanovujúca zmluvnú pokutu spĺňa požiadavky transparentnosti uvedené v článku 5 smernice 93/13.

52 V prejednávanej veci, pokiaľ ide po prvé o okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy o dodávke elektriny, zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, vyplýva, že táto zmluva má podobu vopred vyhotoveného formuláru v elektronickej forme, pričom QS mohol požiadať o jej papierovú verziu v ktorejkoľvek fáze vyjednávania. Treba však uviesť, že, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, uvedená zmluva nebola vyplnená spotrebiteľom, ale zamestnancami spoločnosti, zmluvného partnera, ktorí počas celej fázy vyjednávania kontrolovali jej vyhotovenie. Z toho tiež vyplýva, že QS zrejme videl predmetnú zmluvu len na monitore počítača pred jej podpisom prostredníctvom tabletu. Za týchto okolností a s výhradou posúdení, ktoré prináleží vykonať vnútroštátnemu súdu, treba zdôrazniť, že sa nezdá byť isté, že spotrebiteľ mal možnosť sa dostatočne oboznámiť s obsahom a fungovaním zmluvnej podmienky dotknutej vo veci samej v zmysle judikatúry citovanej v bode 48 tohto rozsudku.

53 Po druhé je potrebné uviesť, že spis, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, neobsahuje žiadne spresnenia, pokiaľ ide o informácie o zmluvných podmienkach a dôsledkoch tohto uzavretia poskytnuté spoločnosťou innogy Energie pred uzavretím zmluvy.

54 Pokiaľ ide po tretie o špecifické umiestnenie a štruktúru zmluvnej podmienky dotknutej vo veci samej, ktorá nebola nijako individuálne dohodnutá, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že táto podmienka sa nachádza na prvej strane adhéznej zmluvy, ktorá má podobu vopred vyhotoveného dvojstranového formuláru. Keďže zmluva bola uzavretá elektronicky prostredníctvom počítača a keďže navigáciu v texte tejto zmluvy zabezpečovali zamestnanci spoločnosti innogy Energie, zdá sa, že QS mal len obmedzenú možnosť prístupu k celému dokumentu. Zdá sa teda, že hoci bola táto zmluvná podmienka umiestnená na prvej strane, QS si ju nemusel všimnúť alebo jej nemusel venovať pozornosť z rovnakého dôvodu ako informáciám, pod ktorými sa nachádza jeho podpis. Druhá strana tejto zmluvy ako jediná strana, ktorá bola vyplnená týmito zamestnancami a ktorú podpísal QS, sa totiž obmedzuje na uvedenie všetkých individuálne dohodnutých zmluvných podmienok. Treba tiež uviesť, že predmetná podmienka bola vložená do oddielu uvedenej zmluvy s názvom „Ostatné zmluvné podmienky“, čo by mohlo naznačovať, že ide o menej významné ustanovenie.

55 Za týchto okolností prináleží vnútroštátnemu súdu, aby preskúmal, či je zmluva, o ktorú ide vo veci samej, dostatočne jasná, zrozumiteľná a logicky formulovaná na to, aby sa priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný, primerane pozorný a obozretný, mohol oboznámiť so zmluvnými podmienkami, a najmä, či vloženie podmienky stanovujúcej pokutu do špecifického oddielu uvedenej zmluvy môže vyvolať v spotrebiteľovi dojem, že ide o vedľajšiu podmienku.

56 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy je potrebné odpovedať vnútroštátnemu súdu tak, že článok 3 ods. 1 a článok 5 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici a s článkom 7 tejto smernice sa majú vykladať v tom zmysle, že podmienka zmluvy o dodávke elektriny s pevnou cenou uzavretej na dobu určitú, umožňujúca dodávateľovi, ktorý zmluvu

ukončil pred uplynutím jej platnosti, aby v prípade nezaplatenia zo strany spotrebiteľa automaticky uložil tomuto spotrebiteľovi paušálnu pokutu bez ohľadu na to, či tento dodávateľ skutočne utrpel priamu hospodársku stratu, môže predstavovať nekalú zmluvnú podmienku. Táto zmluvná podmienka spĺňa požiadavky transparentnosti uvedené v článku 5 smernice 93/13, ak štruktúra a umiestnenie uvedenej podmienky v zmluve, ako aj okolnosti jej uzavretia elektronickými prostriedkami vrátane informácií, ktoré predajca alebo dodávateľ poskytol spotrebiteľovi, umožňujú priemernému spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, oboznámiť sa s obsahom a fungovaním podmienky, ktorá mu ukladá povinnosť zaplatiť paušálnu pokutu, a posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú.

O trovách

57 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (deviata komora) rozhodol takto:

Článok 3 ods. 1 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v spojení s bodom 1 písm. e) prílohy k tejto smernici a článok 7 tejto smernice

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

podmienka zmluvy o dodávke elektriny s pevnou cenou uzavretej na dobu určitú, umožňujúca dodávateľovi, ktorý zmluvu ukončil pred uplynutím jej platnosti, aby v prípade nezaplatenia zo strany spotrebiteľa automaticky uložil tomuto spotrebiteľovi paušálnu pokutu bez ohľadu na to, či tento dodávateľ skutočne utrpel priamu hospodársku stratu, môže predstavovať nekalú zmluvnú podmienku. Táto zmluvná podmienka spĺňa požiadavky transparentnosti uvedené v článku 5 smernice 93/13, ak štruktúra a umiestnenie uvedenej podmienky v zmluve, ako aj okolnosti jej uzavretia elektronickými prostriedkami vrátane informácií, ktoré predajca alebo dodávateľ poskytol spotrebiteľovi, umožňujú priemernému spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, oboznámiť sa s obsahom a fungovaním podmienky, ktorá mu ukladá povinnosť zaplatiť paušálnu pokutu, a posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú.

Podpisy